

Feliks Prusak

Podwyższenie granic grzywny, czy progów rozgraniczających przestępstwa i wykroczenia skarbowe

Palestra 40/1-2(457-458), 29-32

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podwyższenie granic grzywny, czy progów rozgraniczających przestępstwa i wykroczenia skarbowe

I. Prawo karne skarbowe jest najściślej powiązane z prawem skarbowym (podatkowym, celnym, dewizowym), bo penalizuje naruszenie jego zakazów i nakazów oraz strzeże porządku finansowego i takich samych interesów Skarbu Państwa. Prawo karne skarbowe jest również najściślej powiązane z prawem karnym (materialnym, procesowym i wykonawczym), bo stanowi jego immanentną część składową oraz rządzi się ustanowionymi przezeń założeniami ogólnymi i regułami szczegółowymi.

Konstatacja powyższa prowadzi wprost do naturalnego wniosku, że prawo karne skarbowe musi reagować i odwzorowywać wszelkie zmiany zarówno prawa karnego, jak i prawa skarbowego. Stanowi to jedną z wielu przyczyn złożoności tej dziedziny prawa oraz konieczności bieżącego i permanentnego nadążania za kierunkiem i tempem rozwoju ustawodawstwa.

II. Zapowiadana od wielu lat nowa kodyfikacja prawa karnego nie wychodzi poza sferę prac projektowych, a zmieniające się założenia wyjściowe i zmiany zespołów ekspertów nie przybliżają rezultatu finalnego. Niezależnie zaś od tego, albo

mimo to, ciągle są wprowadzane doraźne zmiany nowelizacyjne w odniesieniu do Kodeksu karnego czy do Kodeksu postępowania karnego, a nawet do Kodeksu karnego wykonawczego. Poza tym są wydawane różne ustawy karne szczególne, wprowadzające nowe przestępstwa pozakodeksowe. Praktyka legislacyjna tego rodzaju nie może być aprobowana. Poza tym sytuacja tego rodzaju narusza istniejącą klarowność oraz wprowadza dodatkowe zamieszanie i wzbudza rozliczne trudności interpretacyjne.

III. Ustawa z 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym (Dz.U. Nr 95, poz. 475) wprowadziła liczne zmiany, które mają różnicowany charakter i których zresztą nie trzeba tutaj szerzej prezentować i rozważać, bo przekraczają pułap potrzeb merytorycznych. Jeden wszelako aspekt wymaga podjęcia analizy i prezentacji jej wyników. Chodzi w szczególności o kwestię podwyższenia grzywien w ustawie karnej skarbowej w świetle wskazanej ustawy z 12 lipca 1995 r. Idzie w szczególności o to, czy

nowelizacja ta obejmuje także ustawę karną skarbową. Wskazana ustawa z 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywien i nawiązek w prawie karnym (Dz.U. Nr 95, poz. 475) wprowadziła zmiany dotyczące granic grzywien i nawiązek w Kodeksie karnym, przepisach wprowadzających Kodeks karny, w Kodeksie wykroczeń oraz w innych ustawach (art. 3 ust. 1).

IV. Wobec powstających w tym względzie wątpliwości wypada zacytować przepis w całości: „Art. 3.1. Określone w Kodeksie karnym i w ustawie z 19 kwietnia 1969 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 95, z 1982 r. Nr 40, poz. 271, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1990 r. Nr 72, poz. 422 i z 1992 r. Nr 24, poz. 101), w Kodeksie wykroczeń oraz w innych ustawach:

a) dolne granice grzywiny i nawiązek ustala się – w wysokości dwukrotnej, a górne granice – w wysokości dziesięciokrotnej,

b) kwoty grzywiny nie podlegającej zamianie na karę zastępczą ustala się – w wysokości dwukrotnej,

c) dolne kwoty określające zastępczą karę pozbawienia wolności lub aresztu albo ograniczenia wolności na wypadek nieuiszczenia grzywiny w terminie lub zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet grzywiny ustala się – w wysokości dwukrotnej, a górne – w wysokości dziesięciokrotnej.

2) Ilekroć przepisy ustawy w odniesieniu do przestępstw i wykroczeń określają wartość kwotową mienia, towaru lub wyrządzonej szkody, ustala się je – w wysokości dziesięciokrotnej.

3. W Kodeksie postępowania karnego i w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia:

a) dolne granice grzywiny orzekanej w postępowaniu nakazowym ustala się – w wysokości dwukrotnej, a górne – w wysokości pięciokrotnej,

b) dolne granice kar pieniężnych i porządkowych ustala się – w wysokości dwukrotnej, a górne – w wysokości dziesięciokrotnej,

c) górną granicę grzywiny, o której mowa w art. 450 Kodeksu postępowania karnego, ustala się – w wysokości pięciokrotnej,

d) wartość przedmiotu przestępstwa albo szkody wyrządzonej lub zamierzonej w postępowaniu przyspieszonym (art. 447 § 1 Kodeksu postępowania karnego) ustala się – w wysokości pięciokrotnej,

e) dolne granice grzywiny nałożonej w drodze mandatu karnego ustala się – w wysokości dwukrotnej, a górne – w wysokości dziesięciokrotnej.

4. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli ustawa przewiduje dolną lub górną granicę grzywiny wyższą niż określone niniejszą ustawą odpowiednio w Kodeksie karnym lub w Kodeksie wykroczeń”.

Zmieniony stan prawny wprowadza zatem sytuację tego rodzaju, że **po pierwsze** – dolne granice ustala się w wysokości dwukrotnej, a górne – w wysokości dziesięciokrotnej; **po drugie** – wartości kwotowe (co do mienia, towaru lub szkody) przestępstw i wykroczeń są ustalone w wysokości dziesięciokrotnej. Ten zmieniony stan prawny trzeba odnieść do ogólnego założenia, że wykroczenie skarbowe wiążemy m.in. z zagrożeniem karą pieniężną (art. 35 u.k.s.), którą wymierza się (art. 41 u.k.s.) w wysokości od 20 zł do 1000 zł.

V. Ustawa karna skarbowa z 26 października 1971 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103) była wielokrotnie nowelizowana. Przewiduje ona wszelako, że grzywna jest jedną z trzech zasadniczych kar (art. 8 pkt 3). Grzywnę wymierza się w wysokości co najmniej 100 zł, chociażby przewidziana wielokrotność nie osiągnęła tej kwoty (art. 10). Górna granica grzywny wprowadzona w 1994 r. wynosi 5 000 000 nowych zł. Nastąpiło to na mocy ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U. Nr 126, poz. 615). Po wprowadzeniu zaś zmian do Kodeksu karnego 12 lipca 1995 r. – najniższa grzywna wynosi 100 zł, najwyższa – 250 000 zł. Z powyższego wynika zatem, że górna granica przewidziana w ustawie karnej skarbowej jest wyższa niż w Kodeksie karnym po nowelizacji.

VI. W odniesieniu do wątpliwości, czy wskazana nowelizacja prawa karnego odnosi się również do ustawy karnej skarbowej należy udzielić twierdzącej odpowiedzi. Tytuł ustawy bowiem potwierdza, że dotyczy ona wszystkich ustaw karnych, posługujących się karami majątkowymi. Nie jest zatem wyłączone jej stosowanie do ustawy karnej skarbowej.

Druga kwestia odnosi się do dyspozycji art. 3 ust. 2 cytowanej ustawy, który również ma zastosowanie do przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie karnej skarbowej, bo wynika to także z brzmienia przepisu. Chodzi o to, że stosowne odniesienia ustaw karnych do przestępstw i wykroczeń powodują ustalenie w wysokości dziesięciokrotnej wartości kwotowej mienia, towaru lub

wyrządzonej szkody. Z gramatycznego brzmienia przepisów wynika, że nie wyłączone więc stosowania tych przepisów w odniesieniu do ustawy karnej skarbowej.

Wśród licznych wątpliwości interpretacyjnych zwrócenia uwagi wymaga dyspozycja art. 3 ust. 4 cyt. ustawy, który zawiera stosowne wyłączenia. Wynika z powyższego, że art. 3 ust. 1 (traktujący o podwyższeniu grzywny) nie stosuje się, jeżeli ustawa zawiera dolną lub górną granicę grzywny wyższą niż określone cyt. ustawą odpowiednio w Kodeksie karnym lub Kodeksie wykroczeń.

VII. Analiza wskazanego przepisu art. 3 cyt. ustawy prowadzi do wniosku, że jest on wyjątkowo nieczytelny i wprowadza niejasność szkodliwą dla ustanowionych konstrukcji ustawy karnej skarbowej, która na ogół jest zsynchronizowana.

Spośród rozbieżnych rozwiązań interpretacyjnych należy przyjąć to, że w wypadku, gdy dolna, górna albo obie granice grzywny określonej w ustawie szczególnej są wyższe niż przewidziane w Kodeksie karnym pod rządami nowelizacji, to wtedy w odniesieniu do postanowień u.k.s. nie stosuje się przepisu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. Należy jednak zastosować przepis art. 3 ust. 2 tej ustawy. Chodzi o to, że należało podnieść wysokość tzw. kwoty granicznej, to jest tej, która decyduje o przepołowieniu przestępstwa i wykroczenia skarbowego (np. art. 81 u.k.s.). W wypadku zaś gdy wartość towaru, w stosunku do którego obowiązują ograniczenia przywozowe nie przekracza 5000 zł, sprawca popełnia wykroczenie skarbowe (art. 81 § 4 u.k.s.).

Przedstawione rozwiązanie znajduje uzasadnienie w ostatnio znowelizowanej ustawie karnej skarbowej, bo ustawa o zmianie Prawa dewizowego nie podwyższyła kar grzywny, przewidzianych za poszczególne przestępstwa.

Wątpliwości interpretacyjne trzeba usunąć przez przyjęcie ustalenia co do podwyższonych progów rozdzielających przestępstwo skarbowe od wykroczenia skarbowego. Jest to zgodne z intencją

ustawodawcy, który zmniejszył karalność niektórych czynów dotychczas będących przestępstwami (np. kradzieże do 250 zł). Ostatnie (1992 r.) podwyższenie grzywien w ustawie karnej skarbowej podwyższyło progi przestępstw 10-krotnie (w stosunku do 1990 r.). Obecna zmiana powinna zatem być analogiczna. Granica rozdzielająca przestępstwa od wykroczeń skarbowych zawsze była wyższa w u.k.s., aniżeli w Kodeksie karnym.